

УРАСВх. № 393/13.06.2018г.

СТАНОВИЩЕ

Относно:

дисертационен труд на тема:

**„ОПТИМИЗАЦИЯ НА НАТОВАРВАНЕТО НА ТУРИСТИ ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ НА
ПЛАНИНСКИ ПОХОДИ ОТ РАЗЛИЧНА КАТЕГОРИЯ НА ТРУДНОСТ“**

Изготвил: докторант Иргебаев Максат Ислямович

Научен ръководител: доц. Александър Шопов, доктор

Изготвил: доц. Николай Ангелов Панайотов, доктор, катедра „Туризм, алпинизъм,
ориентиране“, Национална Спортна Академия „Васил Левски“

София

Становището е изготвено на основание Заповед ЗП 1012/31.05.2018 г. на Ректора на НСА „Васил Левски“ за участие в състава на Научно жури по защита на дисертационния труд. Изготвено в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, със Стандарта за формата и съдържанието на становищата при провеждането на публична защита на дисертационни трудове и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НСА „Васил Левски“.

Данни за докторантурата

Максат Ислямович Иргебаев е докторант редовна форма на обучение към катедра „Туризм, алпинизъм, ориентиране и снежни спортове“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.6 Спорт, научна специалност Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура). Зачислен е в докторска програма „Теория и методология на спортната наука“ съгласно заповед на Ректора на НСА ЗП – 520 от 20.03.2015 г. на основание решение на Академичния съвет на НСА „Васил Левски“ от 05.03.2015 г., протокол №28.

След проведено заседание на катедра „Туризм, алпинизъм, ориентиране“ на 03.05.2018 г., разширеният научен колегиум взема решение докторант Максат Ислямович Иргебаев да бъде отчислен с право на защита, считано от 03.05.2018г.

От казаното до тук обобщавам, *че процедурата е в съответствие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НСА „Васил Левски“.*

Данни за дисертацията

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в обем от 140 страници, която включва: увод, четири глави, заключение и списък на

използвана литература (117 литературни източника). Текстовата част на ДТ се съпътства от 29 таблици и 5 фигури.

В структурно отношение съдържанието на дисертацията е според изискванията за подобен род разработки. Първа глава е теоретичната постановка на проблема, втора глава е методологичната част, а трета глава е аналитичната част на ДТ. Четвърта глава включва заключение – изводите и препоръките.

Темата на дисертационния труд е **актуална** не само от гледна точка на настоящето, но и за бъдещето и има голяма практическа значимост, тъй като е свързана с едни от най-важните фактори за човека - здравословен начин на живот и здравословен статус, физическа кондиция, физическа работоспособност и творческо дълголетие, придобити в голяма степен чрез спорта.

Актуалността на изследването е подчинено на:

- нарастване на значението на двигателната активност за здравето на човека;
- големите възможности, които предоставят средствата на туризма за решаване на възпитателни, образователни и оздравителни задачи;
- широката гама от подходящи маршрути за походи и пътешествия, изискващи относителна простота на техниката на придвижване и на съоръженията;
- тези физически упражнения предоставят огромни възможности за постигане на целите на физическото възпитание, спорта и физическата рекреация.

Поради тези причини според мен **темата за оздравяване на населението е особено актуална днес, наред с формирането здравословния начин на живот.**

Относно концепцията на изследването

Максат Ислямович Иргебаев се е съобразил с основните бележки, които му бяха отправени на вътрешното обсъждане на дисертационния труд на 03.05.2018г. Коригирана е целта на изследването: *Целью исследования является оптимизация нагрузок туристов при проведении горных походов различной категории сложности*, като по този начин тя по-добре кореспондира с темата на разработката.

Задачите на изследването са четири на брой, решаването на които са достатъчни за постигането на целта.

Сполучливо е определен **обекта** на изследването.

Що се касае до **предмета** на изследването, го приемам с известни резерви. Определено считам, че никъде в ДТ не става ясно за какви педагогически технологии става въпрос. Искрено се надявам докторант Максат Иргебаев да внесе яснота по този въпрос.

Хипотезата на изследването – Формулирана по този начин е насочена

към отдавна доказани научни проблеми във височинната физиология, като съставна част на спортната наука.

Съдържателен анализ и оценка на дисертационния труд

Въведение – сбито, разкрива актуалността на изследването и резюмира необходимостта от сериозни научни разработки, които да позволят правилно управление резервите на организма при занимания с туризъм.

Глава първа. Теоретичен анализ и постановка на проблема – авторът се е съобразил с направените забележки и препоръки от вътрешното обсъждане и е направил необходимите корекции както в заглавията, така и в съдържанието на отделните параграфи.

Анализ на втора глава.

Главата притежава класическата постановка: МЕТОДОЛОГИЯ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.

Представена е комплексна методика, включваща и експеримента, за който е поднесена информация на стр. 72. Чрез него експериментаторите са целели да констатират изходното състояние на физическата подготвеност на контингента изследвани лица, а на следващите етапи – да проследят динамиката на изменение в резултат на въздействие. Медико-биологическият контрол е основен (в началото на експеримента), етапен и текущ. Считаю, че по този основен въпрос е необходимо допълване, а именно, *че експериментална работа е насочена към проверката на ефективността на разработените индивидуални препоръки за относително усъвършенстване на тренировъчния процес и в резултат на това оптимизиране на натоварването на туристите.*

В заключение, по отношение на тази глава на ДТ считаю, че комплексна методика и предвидените диагностични процедури са достатъчно надеждни за контрола и оценката на функционалното натоварване на сърдечно-съдовата система на туристите по време на пешеходни походи в планински условия, за влиянието на височината върху адаптацията към тези условия и за оптимизиране режима на натоварване по време на спортни походи.

Анализ на трета глава

В параграф 3.1. се представя оценката на функционалното натоварване на системата на кръвообращение на туристите по време на пешеходно придвижване в планински условия. Изведени са коректно междинни изводи 3 на брой.

Анализът на параграф 3.2. **Медико-педагогическият контрол в спортном туризме** е налице излишна информация според мен към закриването на туристически секции, приобщаването на децата към спортен туризъм и задачите на медико-педагогическите наблюдения в спортния туризъм.

Като се има в предвид, че основния акцент на изследването е свързан с физическата подготвеност и оптимизиране на натоварването, възниква въпроса

защо се отделя толкова внимание за интерпретация на физическото развитие на туристите. Тук е мястото да отбележим и следните слабости, относно статистическата обработка на данните, които подсигурият изследването:

1. Репрезентативните извадки са с много малък обем - $n = 11$; $n = 8$ и т. н., което поставя под съмнение статистическата достоверност на стойностите.
2. Не е представен съществения показател d – прираста и посоката на нарастване.
3. Не е изчислен t -критерия на Стюдент и гаранционната вероятност $Pt\%$.
4. Графичното представяне на някои данни – например стълбовата графика №3 за най-високите стойност на ЧСС при юношите и девойките, имат дублираща функция, което обременява общия обем на ДТ, без да има съществена информативна функция.

В **параграф 3.3.** се анализира влиянието на височината за адаптацията към планинските условия по време на спортните походи. Ще посоча, че са излишни посочените теоретични аргументи, които са достатъчно известни. На стр.(92,93,94) са посочени пояснения за пулсоксиметъра и препоръки за използването му. Считам, че мястото им е във втора глава, параграф 2.8. Методи на изследване.

Следват точките **3.3.1. Частота сердечных сокращений во время ходьбы в горных условиях в зависимости от рельефа местности** и **3.3.2. Пульсовая характеристика передвижения туристов во время спортивного похода в горной местности.** Тук считам за уместно двата параграфа да се обединят. Основание за това ми дават тяхната формулировка и общите заключения(стр.104, 107, 111)

Относно заключението и препоръките в четвърта глава

Заключението произтича предимно от анализа в глава трета на ДТ и обхваща 4 основни извода. Първият извод няма пряка връзка с тематиката на дисертационния труд, тъй като се отнася до здравното състояние на студентите. Вторият извод представен по този начин звучи като препоръка за специалистите в областта на туризма, относно организацията, подготовката и непосредственото провеждане на походите.

Направените препоръки също е необходимо да се прецизират, окрупнят и редактират!

Автореферат, научни приноси и публикационна активност на докторант Максат Иргебаев:

Авторефератът е в обем 34 страници. В структурно и съдържателно отношение отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение. В достатъчна степен отразява структурата, съдържанието и

результатите съдържащи се в ДТ *„Оптимизиране натоварването на туристи при провеждане на планински походи с различна категория на трудност“*.

Отбелязаните в автореферата научни приноси в две групи:

- 1) Теоретична значимост на работата;
- 2) Практическа значимост на работата – приносите са изведени с необходимата академична коректност, може да се определи, че са реални и обогатяват теорията на спорта.

Представени са 5 публикации на докторанта за периода 2017 и 2018 г.: две самостоятелни и три в съавторство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предоставеният ми ДТ за становище притежава научни и приложни приноси. Отправените критични бележки и препоръки в никакъв случай не омаловажават постигнатите крайни резултати. При това вярвам, че г-н Иргебаев ще отговори на тях в процедурата на своята защита.

Като се основавам на всички отбелязани в становището силни и слаби страни на разгледания научен труд на докторант Максат Ислямович считам, че разработката е покрила необходимите наукометрични критерии. В тази връзка давам положителна оценка на представения труд. Позволявам си да предложа на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“.

12. 06. 2018 г.
София

доц. Н. Панайотов

